

Ladislav Babić

Hibridi iz političkog vrta

Dospjela mi je u ruke knjiga dva autora, *Ahmed-a Kico-a* i *Miralem-a Kapetanović-a*, o aspektima geopolitike i hibridnog ratovanja: „*Bosna i Hercegovina i zapadni Balkan*“. Da odmah raskrstimo s pojmovima, „*hibridno ratovanje*“ bi trebalo obuhvatiti mirne, a u krajnjem slučaju i ratne, pritiske svim sredstvima (od političkih, diplomatskih, obavještajnih, propagandnih, ekonomskih,...) na neku zemlju od strane treće zemlje ili njihovih alijansi. Obojica su stručnjaci na području obavještajno-sigurnosnog sektora i tu već počinju moji prvi problemi s njima. Jedan je diplomirao i magistrirao na filozofskom fakultetu, a za moj svjetonazor je prilično čudno da filozof (ili netko iz struke obuhvaćane rečenim fakultetom; mada postoje, primjerice, filozofija politike i filozofija prava) djeluje na spomenutom sektoru, dok je kasnije doktorirao na Fakultetu za bezbjednost i zaštitu. Ja sam, naime, idealist – što će reći kako znam da takve stvari realno postoje ali se čvrsto držim vlastitih ideala. Drugi od autora je diplomirao na pravnom fakultetu, a kako je prema meni pravo nekako toliko blizu znanosti kao filatelija, za njega mi je manje čudno da se bavi tim poslom. Moj najveći problem s obojicom je napomena s korica knjige kako se više od trideset godina bave aspektima sigurnosti, obavljajući operativne, analitičke i edukacione poslove na rukovodećim položajima. Daklem, čitatelj bi se s povjerenjem trebao prepustiti autorima koji su karijeru započeli u SFRJ, svojom stručnošću toliko doprinoseći zaštiti njezine bezbjednosti da se ista bezbeli raspala na komadićke. Nekako me to podsjeća na 80-90000 hrvatskih komunista koji su preko noći svoje povjerenje ukinuli Partiji, poklonivši ga nacionalšovinističkom (najblaža moja karakterizacija) HDZ-u; mentalitet vidljiv i kod suvremenih stranačkih prebjega. Znam, znam, reći ćete kako čovjek nije okamenjena tvorevina već se tijekom života mijenja, mada su upravo takva trčkarala s jedne na drugu idejnu poziciju ponajviše sačuvali ono čega bi se trebali najprije riješiti – sluganski mentalitet. Tako da me sad isti oni koji su uvjerovali u neminovnost komunizma, jednako - ako i ne žustrije - uvjeravaju u neminovnost kapitalizma. Moj svjetonazor i ljudsko dostojanstvo si tako nešto ne mogu dozvoliti. Dakako, spomenuti autorski par niti poznajem lično (niti po njihovom djelovanju) pa se moj opći dojam o gore navedenim stvarima uopće ne mora odnositi na njih, ali iz pozadine neprestano kljucka sivu moždanu masu. U svijetu je sve

dinamika, on se mijenja, a osnovni darvinistički princip je da opstaju oni koje se prilagode promjenama. U ljudskom društvu to malo drukčije izgleda; opstaju nedosljedni vlastohlepnici, rangohlepnici i zlatohlepnici, koji u cilju ostvarenja svojih ciljeva marginaliziraju etički dosljedne humaniste.

Da ne bude zabune, ovaj tekst ni u kojem slučaju nije recenzija knjige koju sam pročitao točno do 63 stranice i završni dio od 249-te do 290-te. Više nisam ni trebao, niti mi je interesantna stručna rasprava o temi koja me ne zanima u obavještajno-špijunske detalje, jer je i to bilo dovoljno steći utisak o nekim općim postavkama s kojima se ne slažem. Svako istinsko, a napose znanstveno zaključivanje mora počivati na činjenicama, ali pretjerano njihovo gomilanje može biti jednako neproduktivno kao i njihov nedostatak. Sve se svodi na to, da se u danom trenutku iz dovoljnog skupa činjenica izvuku relevantni zaključci koji će onda teorijski objašnjavati sve poznate i još nepoznate činjenice. Nije da ih nije dobro znati, ali i moj kompjuter svašta "zna", a i dalje ostaje sirova, pasivna, nepokretna skalamerija. Da je, primjerice, Kopernik raspolagao s toliko sirovih činjenica koliko mi danas imamo o odnosu Zemlje i Sunca, skoro da sam uvjeren kako nikada ne bi postavio svoju heliocentričnu hipotezu! Bio bi beznadno zagažen njima. Nadam se da su autori ipak toliko demokratski raspoloženi da priznaju kako se svi ne moramo slagati s njima.

Na Predgovor knjige praktički nemam ni jedne zamjerke, teško da bih ga i sam napisao tako da budem zadovoljniji njime. Teškoće se (za mene) javljaju tek potom, između predgovora i zaključka koji je vrlo upitan. Vrlo jasno i sintetski rečeno, ne sviđa mi se misaoni kontekst iz kojega pristupaju cijeloj stvari. Perzijsko, Aleksandrovo, Rimsko, Austrougarsko i niz drugih svjetskih carstava i država je propadalo kad je sazrelo vrijeme, a da to ni najveći bezbjednosni stručnjaci nisu uspijevali spriječiti. Možda ponajmanje pritiskom vanjskih okolnosti (za koje ne tvrdim da nisu doprinjele), koliko uslijed unutrašnjih proturječnosti koje su izazvale njihovo truljenje. Što pak se vanjskih stvari tiče, vrlo je teško očekivati da bi se sitne – k tome još od formiranja nestabilne, poput BiH – državice uspjele oduprijeti agresijama velikih sila, tipa onih na Irak, Libiju, Siriju, ..., što doduše i nije nemoguće, uz ogromne žrtve (Vijetnam) i opasnosti od izazivanja svjetskog sukoba (Kuba). Autori cijeli svijet promatraju u crno-bijeloj perspektivi, tipa „*ako nisi s nama onda si protiv nas*“, praktički tretirajući svjetske odnose i njihov utjecaj na „*sitne ribe*“ u svjetlu – kako nam se činilo – odavno prevaziđenog trvenja Istok-Zapad (sada u novom aranžmanu). Istok, sile mraka i Zapad – gotovo svojevrsna inkarnacija Spasitelja koji će osloboditi narode svijeta zla nadvijenog nad njega. U toj perspektivi, oni se priklanjaju zaštititi „*sila svjetla*“ (SAD, EU, [NATO](#)) kontra najveće opasnosti po stabilnost BiH – Moskve i njenih trabanata, u regiji prvenstveno Srbije i Dodikove RS. Iste one Rusije, sad više ne komunističke („*realsocijalističke*“) ali jednako omrznute, s novim nametnutim atributima koji Zapadu podjednako nepodnošljivo smrde. Iz knjige neskriveno pršti rusofobija, te se interesima Rusije na Balkanu – sukladne s interesima nekih naroda (točnije, njihovih elita) ne pristupa na isti način kao interesima Zapada sukladnima s interesima drugih naroda (njihovih elita). Porazivši „*realsocijalistički*“ sustav iza „*željezne zavjese*“, Zapad se toliko uzoholio da je praktički proglasio „*kraj povijesti*“ i vječnu vladavinu neoliberalne ideje, u osnovi bazirane na premisi koje se kapital ne odriče, već je prema prilikama odijeva u novu formu – Smithovu „*nevidljivu ruku tržišta*“, koja niti je nevidljiva, niti postoji, a ponajviše ju sabotiraju upravo one elite koje se na nju pozivaju. Porazivši „*realsocijalizam*“ i sasvim drukčiju jugoslavensku verziju, kapital je

umislio kako je porazio samu ideju demokratskog socijalizma u glavama ljudi. Neovisno od toga što „*socijalizam*“ svojevrsnog tipa još i danas egzistira u nekim zemljama (Kuba, Kina i još neke), suočen sa zastrašujućom realnošću neoliberalne kapitalističke ekspanzije i eksploatacije, čak i usred njenog ponajvećeg zastupnika [bank socijalizma](#) sve manje kruži Amerikom:

„...vidljivo je da među mladima u Americi socijalizam nije bank. Štoviše, u dobnoj skupini između 18 i 29 godina više od polovice ispitanika smatra da je socijalizam bolji sustav upravljanja gospodarstvom od kapitalizma. Što su ispitanici stariji, to su više naklonjeniji kapitalizmu.“

neovisno od Sandersa (da ne spominjem Britanca Corbina) koji koketira sa socijalističkim idejama, a ponovo aspirira za kandidaturu na predsjedničke izbore, s ranije kojih je bio eliminiran komplotom demokrata. Mnogima je ideal i tzv. „*skandinavski socijalizam*“, uglavnom mit onih koji nisu uspjeli izaći na kraj s vlastitom verzijom, iako to nije negoli [pristojnija verzija kapitalizma](#) koja vremenom postaje sve „*nepristojnija*“. Uz očigledno urušavanje liberalne demokracije koja niti je liberalna niti je demokracija (istinska demokracija ima tri komponente: političku, socijalnu i ekonomsku, kojima bi trebali dodati i globalno humanističku, antimilitarističku) - što [uvida](#) sve veći broj slobodnomislećih zapadnih autora - tranzicijske zemlje ukrcavaju se u vlak kojega lokomotiva već pada u bezdan. Da me ne bi dezavuirali kao marksista, dobro se prisjetiti [stajališta](#) švicarskog katoličkog teologa Hansa Künga:

„...da mnogi problemi suvremenog svijeta proizlaze iz činjenice da je gospodarstvo nadvladalo prevlast iz politike i politike nad etikom. Važno je imati primat politike pred gospodarstvom, kaže Küng, jer politika mora propisati i provoditi pravila, a gospodarstvo se mora pridržavati toga. Međutim, još je važniji prioritet etosa pred gospodarstvom i politikom, jer i jedno i drugo, u ime čovjeka / žene, čovječanstvo i opće dobro moraju biti suprotstavljeni etičkim mjerama čovječanstva u kojem čovjek / žena ima nedodirljivo dostojanstvo i njegovo / njezino ljudsko pravo.“

Daklem, primat politike nad ekonomijom, a etike nad njih oboje – suština, sama srž marksizma u par redaka! Nepojmljivo kako se najdestabilizirajućim faktorom suvremenog svijeta koji jeste kakav jeste upravo radi viševjekovne prevlade imperijalnog kapitalizma i preuređenja globusa po njegovim uzusima, kao i suvremenom, ne baš uvijek sofisticiranijem postupanju spram zemalja svijeta, glavni krivac nalazi u Rusiji! Pojedinci, narodi i države svakako imaju svoje interese, ali dozvoliti prevladu interesa ma koje države nad etosom, i to tisuće kilometara van njenih granica je vrhunac ludosti, a sem toga kosi se i sa kapitalističkom smicalicom o „*slobodnoj konkurenciji*“. Jer ako je zaista slobodna, onda joj svako postavljanje političkih i vojnih zapreka kako bi se sebi osigurala prednost, proturječi u suštini. Dovoljno je samo pogledati vremensku liniju [američkih intervencija](#) širom svijeta kao i aktualni [raspored američkih vojnih baza](#) na [globusu](#), pa da se odmah uoči najdestabilizirajući faktor ove planete:

Amerika ima vojne baze u 149 država svijeta

kojemu se nažalost autori (a još jasnije, države) priklanjaju kao osloncu koji bi ih stabilizirao, istovremeno ih primajući pod skute. Najopasnijoj i najimperijalnijoj sili svjetske povijesti. Možda Rusi i jesu učestvovali u pokušajima državnog udara u Crnoj Gori i Makedoniji (zapadnjački [vještaci propagande](#) im svašta pripisuju, uglavnom bez dokaza), ali autore nimalo ne brine što su Amerikanci odgovorni za državni udar u Čileu ili [Ukrajini](#) (što je direktno utjecalo na krimski referendum), te ga upravo spremaju u Venezueli, da spomenem samo neke blaže oblike angažmana u rušenju njima nepodobnih vlada. Uvjeren sam da bi o destabilizacijama autori mogli više naučiti od Čilea, Libije, Iraka, Sirije, Ukrajine, Venezuele,..., negoli te države iz njihove knjige. Ima jedna mudra, „*uzdaj se u se i u svoje kljuse*“, ali kako im fali samopouzdanja (poput jugoslavenskih partizana i potonje socijalističke vlasti) tranzicijske države radije sebe prodaju kao kljusad za jahanje predvodnika neoliberalnog kapitalizma. Ne govori li sijaset nepotpisanih, izigranih ili jednostrano napuštenih sporazuma (od onih o klimatskim promjenama, međunarodnom sudu pravde, o balističkim raketama srednjeg dometa, sporazuma s Iranom,...) u prilog tome tko ponajviše destabilizira svijet kojega je i zapadni Balkan dio, istovremeno mu se priklanjajući u vlastohlepnom transu svojih vladajućih elita. Nešto viđeno već u vrijeme Trojnog pakta, kad su se mnogi dobrovoljno stavljali pod zaštitu u to vrijeme najjače svjetske vojne alijanse! Čak i Jugoslavija koje su današnje države bile sastavni dio, unatoč dvorskom puču Stojadinovića koji ju je na par dana izvukao iz tih ralja, jer se cijela zemlja raspala na niz sitnih kvislinških, dobrovoljnih slugu nacifašizma. Ne djeluje li na stabilnost bosanskohercegovačkih (i šire) prilika inzistiranje na različitosti zajedničkog jezika, preziranje ćirilice – u jednom trenutku povijesti autohtonog pisma svih štokavskih naroda - uvođenje više škola „*pod jednim krovom*“, nakon sloma Jugoslavije probuđeni vjerski fanatizmi primitivnih masa, mitovi o povijesnim veličinama aktualno mizernih država, nacionalističke revizije prošlosti, distanciranje (u najmanju ruku) od zajedničke borbe protiv nacifašizma, javno ili polujavno slavljenje svojih kvislinških zločinaca uz jedinstvo u osudi partizana koji su obračunali s njima, priklanjanje „*svojima*“ na vjerskoj i nacionalnoj osnovi, nikad veća pljačka naroda od vlastitih „*elita*“,... - što se sve onda pojednostavljeno svede na destabilizaciju regije uslijed borbe participirajućih svjetskih velesila za zonu utjecaja na Balkanu. Zar samo letimični pogled na kartu i spisak američkih i NATO-vih vojnih baza koje okružuju Rusiju, uz znanje

činjenice da je Zapad perfidno izigrao usmeni dogovor s naivnim Gorbačovom o nepribližavanju ruskim granicama, ne tumači dovoljno potrebu Rusije da ograniči jačanje i širenje NATO – oslanjajući se na svoje „igračke“ baš kao i Zapad na svoje - koji ju sve više okružuje svojim bazama.

U tu i takvu Ameriku uzdaju se autori:

„Kako bi se navedena potreba i mogućnost građana Bosne i Hercegovine ostvarila, potrebno je da naša zemlja i dalje bude dio industrije sigurnosti koju SAD planira, izvozi i uspostavlja u svijetu. Nije li Dejtonski sporazum dio tog izvoza, odnosno jedna od faza američke industrije sigurnosti?!“

Pustimo sad što njih uopće na zanima tko je uopće Americi dao pravo da „planira, izvozi i uspostavlja u svijetu“ neku „industriju sigurnosti“ (nije li upravo stoga posprdno nazvana „svjetskim policajcem“?), mimo UN i po svom ćefu, autori se sami zapliću u svoje tvrdnje:

„U kontekstu geopolitičkih promišljanja o Evropi s kraja 20. i prvih decenija 21. stoljeća, te njenog daljnjeg integriranja u industriju sigurnosti koju SAD planira, izvozi i uspostavlja u svijetu (ne u smisli razorenih i podijeljenih zemalja kakve su na prostorima Bliskog istoka), neophodno je postaviti pitanje da li je Bosna i Hercegovina, bez obzira što nije članica Evropske unije, zapravo na tragu postupnog propadanja.“

Odlomak pomalo raskrinkava etiku autora; vide oni tragične rezultate planiranja, izvoza i uspostavljanja američke „industrije sigurnosti“ – ne samo na Bliskom istoku - ali ih za to „boli đon“! Drag „mi“ je ubojica ljudi koje ne poznajem; s njim ću se doživotno pokušati skompati kao zaštitinikom: poput Iraca s Hitlerom, potaknutih mržnjom prema Britancima, Litvanaca prema Rusima ili ustaša prema Srbima!? Jesu li Bosanci (u smislu demosa, političkog naroda) viševrijedni od bliskoistočnih naroda kojima su SAD donijele smrt, patnju, razaranja i rastroj njihovih država koje ujka Samu nisu bile po ćefu? Nisu li se i jedni i drugi uzajamno poklali, ovi naši čak i bez neposrednog poticaja izvoznika „industrije sigurnosti“! Nadalje, oni citiraju Nerzuk-a Ćurak-a:

„Intuitivna Bosna – disidentska Bosna, suprotstavljena je Dejtonskoj Bosni, čiju etiku proizvode dejtonski zajedničari. Dejtonskoj etici moraju biti suprotstavljeni građani, te demosa kao politički narod Bosne. Da bi Bosna i Hercegovina postala pravna država, te građanska demokracija, neophodno je da, unatoč ili protiv Dejtonskog sporazuma, građani prestanu biti niža bića u ovoj zemlji, te da prestanu biti robovi nacionalizma. Međunarodan zajednica, napose SAD i EU, treba zajedno s građanima BiH učiniti dodatne napore da Bosnu i Hercegovinu evropeizira i vesternizira, nasuprot dejtonskim nacionalistima, koji je šoviniziraju i vehabiziraju. I zato građani Bosne i Hercegovine, kao politički narod, odlučno trebaju spriječiti dejtonske nacionaliste koji na zasada Dejtonskog sporazuma naglašavaju „ideju (etno)teritorijalno zasnovanog suvereniteta kako bi uništili građansku uljudnost, lojalnost i odanost Bosni i Hercegovini, kako bi uništili smisao Bosne kao Bosne i Hercegovine.“ (podvukao L.B.)

Nisu li upravo izvoznici „*industrije sigurnosti*“ nametnuli građanima BiH Dejtonski sporazum kao „*jednu od faza američke industrije sigurnosti*“, inaugurirajući „*dejtonske etnonacionaliste*“ kao njegove izvršitelje? I sada se od tih građana, koji nisu spriječili raspad Jugoslavije niti je reformirali po uzusima građanske države, koji nisu spriječili bosanskohercegovačko krvoproliće, koji su prihvatili nametnuti sporazum, nameće neko treba da? Politika je umijeće mogućega, i bez obzira na vizije građanske države (moje vizije su još šire), autori koji bi po samoj prirodi svoje struke trebali shvatiti realnost, očekuju od ljudi čije se oružje pravo nije ni ohladilo, da umjesto korektnog provođenja sporazuma ostvaruju vizije za koje nisu bili spremni ni u socijalističkoj, niti u predraspadnoj Jugoslaviji kada su pljuštali prijedlozi takve vrste, a bome niti u BiH gdje su se zakrvili upravo radi suprotnih, etnonacionalnih stremljenja. Netko je rekao da se povijest ne može preskočiti, prvenstveno zbog inercije ljudi i širokog jaza u umovima, koji se tek evolutivno, postepeno može sužavati – čemu je potvrda i krah socijalističke Jugoslavije. Budimo jasni, evropske građanske države uspostavljale su se mahom nasilnim putevima a ne političkim igricama; takvo uređenje trebalo je biti nametnuto. U predraspadnoj bivšoj našoj postojao je samo relativni etnički majoritet Srba, koji su činili relativnu većinu. Ideje o građanskoj državi njihovim nacionalistima bijahu neprihvatljive, zbog straha od majorizacije drugih, kontra srpskih nacionalističkih interesa. Nisu bile prihvatljive niti Hrvatima, iskompleksiranom narodu još uvijek u fazi nastajanja, jer im je primarno bilo vitlati svojom „*posebnošću*“ i nacionalnim identitetom, „*ugroženost*“ kojega je bio jedan od motiva mobilizacije stanovništva. No, što se desilo nakon osamostaljenja? U jednoj od etnički najhomogenijih država Evrope odjednom su nikli prijedlozi o Hrvatskoj kao građanskoj državi! Došli ljudi svijesti? Humanizirali se? Smetovi između guzice i mozga im se raščistili? Ma, 'ajte molim vas – valjda razumijete!

Promatra li se širi kontekst od balkanskoga, ne ugrožava Moskva Zapad, već upravo obrnuto! Licemjernije politike teško je zamisliti; primjerice – Rusi su dobri kad kešom spašavaju tonući Agrokor uslijed uske suradnje političkih i ekonomskih kriminalaca, i onda nitko ne postavlja pitanje njihova prisustva i destabilizacionih učinaka. Rusija više nije „*komunistička*“, pa se ne može manipulirati strahom od „*bauka komunizma*“ koji ugrožava Zapad (kapitalistički društveno-ekonomski sustav), a ne čini se pretjerano manje demokratskom od većine balkanskih država, da bi se priklanjanje demokratsnijem Zapadu ozbiljno shvatilo kao pravdanje, tim prije što smo naveli razliku između istinske i kapitalističke pseudodemokracije. Kao što se socijalizam ne uvozi, to se ne radi ni s demokracijom – nju izvojevaju narodi sami, u obliku karakterističnom povijesnim prilikama i vlastitom kulturalnom naslijeđu. Daleko od toga da preferiram Rusiju ili Zapad, da smatram kako su države priklonjene Moskvi „*proruski sateliti*“ a one koje tendiraju Zapadu i NATO-u nisu „*proamerički sateliti*“. „*Sateliti*“ nisu samo države koje konzumiraju svoje neupitno pravo da uz podršku naroda vode vlastitu politiku, pod egidom ma kakvog društveno-političko-ekonomskog sustava koji razvijaju. To je najteže, o čemu svjedoče primjeri od Kube, preko Čilea, Libije, Jugoslavije, Sirije, Venezuele,... država koje su destabilizirane i praktički uništene voljom Zapada a ne Rusije. Vrlo su kratkovidni oni kojih se politika svodi na priklon ovim ili onim snagatorima, namjesto ustrajanju na stvarno nezavisnoj, dosljednoj, humanoj, vlastitoj politici - uglavnom praktično definiranoj dokumentima UN i helsinškim zaključcima. No, kako to očekivati od u politici prevladavajućih predatora ove ili one vrste, i onih koje razrješenje svjetskih (i regionalnih) odnosa traže u priklanjanju ovoj ili onoj strani.

Prije no nastavim, da razriješimo stvari s nekim pojmovima, poput država, naroda, suvereniteta, deklaracija, ustava i sličnih povijesno uvjetovanih kategorija koje nestaju (mijenjaju se) na način koji i nastaju – u današnje vrijeme diktirano interesima globaliziranog kapitala. Kao prvo, identifikacija države i državne politike s narodom koji živi u njoj, nije doli potpuni promašaj. To nije politika naroda već elita koje su zasjele na vlast i proizvoljno – najčešće bez ikakvih konzultacija – tumače navodnu narodnu volju. Ustav je relativno beznačajni „propis“ koji se mijenja kadgod to odgovara eliti, tj „*drži vodu (samo teorijski) dok majstori ne odu*“, a potom od njega veću vrijednost ima papir na kojem je napisan. Slično je sa kojekakvim deklaracijama na koje se poziva samo kad odgovara vladarima svijeta. Primjerice, čuvena „[Helsinška deklaracija](#)“ potpisana od svih evropskih država - i Rusije – kao i USA te Kanade, koja garantira:

1. *jednakost suverenih država*
2. *suzdržavanje od upotrebe i prijemne sile*
3. *nepovredivost granica*
4. *teritorijalni integritet evropskih država*
5. *miroljubivo rješavanje sporova*
6. *nemiješanje u unutrašnje poslove drugih država*
7. *poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda, uključivo slobodu mišljenja, savjesti, vjere i uvjerenja*
8. *jednakopravnost naroda uz pravo na samoodređenje*
9. *suradnju među državama*
10. *poštovanje pravila međunarodnog prava, uz maksimalnu dozu dobre vjere*

u suvremenoj politici ne vrijedi koliko papir na kojem je zapisana, uz svo njeno pozivanje na „*maksimalnu dozu dobre vjere*“! Kao niti, primjerice, „[Rezolucija SB UN 1244](#)“ glede odcjepljenja Kosova, koja potvrđuje

„... *privrženost svih država članica suverenitetu i teritorijalnom integritetu SR Jugoslavije i drugih država regiona, kako je navedeno u Helsinškom dokumentu i aneksu 2...*“.

Ne radi se ovdje samo o kršenju legitimnih deklaracija usvojenih i potpisanih od najviših državnih funkcionera ili ambasadora u UN, već se sve više marginalizira jedina legitimna, globalna organizacija za rješavanje političkih razmirica među svojim članicama. NATO, kao vojni savez (osnovan prije, nakon „*perestrojke*“ raspuštenog Varšavskog pakta, ali ne i simetrično raspušten kad je prestao „*hladni rat*“ koji se u međuvremenu ponovno sve više zagrijava) ima tek samonametnuti legalitet među 29 svojih članica, od ukupno 193 članica Svjetske organizacije. I taj si je „*mafijaški*“ savez preduzeo da mimo potonje i njenih odluka (često tek naknadno iznuđenih) vojno sređuje (i uneređuje) odnose na planeti, uglavnom u prid svojih kapitalističkih članica (poglavito SAD). Ne postoji on zbog nikakve prijetnje svojim članicama, već je u osnovi instrument očuvanja kapitalističkog sustava u njima; upravo stoga su i novonastale tranzicijske države (njihove elite) – nakon raspada SSSR-a i istočnog bloka – požurile i mimo narodne volje (u Hrvatskoj, Crnoj Gori i Makedoniji, za razliku od Slovenije nije bilo referenduma o tom pitanju, a sasvim je izvjesno da ga ni u BiH neće biti) upasti u taj obrambeni savez. Da, on zaista brani – samo je pitanje što? Autori upravo toj organizaciji, uz EU, daju najveće povjerenje i svoj subjektivni mandat za stabilizaciju BiH i regije kojoj kao

prijeti ponajveća ugroza uglavnom od Rusije (jasno, oni razmatraju i druge vanjske i unutarnje „igrače“ koje u tekstu svijesno zapostavljam) koja bi da na Balkanu ostvari svoje interese. Kad smo već kod toga, Zapad na Balkanu i širom svijeta djeluje iz pukog čovjekoljublja, nemajući ni jedan drugi interes!? Kad Amerika vrši pritisak na EU i svoje NATO partnere da ne dozvole izgradnju naftovoda „Sjeverni tok 2“ kako bi ih učinila ovisnima o svojoj [skupljoj nafti iz škriljca](#), pa kad se Hrvatska umjesto za „Južni tok“ (zamrznut od EU radi pritiska SAD) odlučuje za gradnju neisplativog rezervoara za američki ukapljeni plin (čemu se cijelo Kvarnersko područje protivi) a „Turski tok“ će je zaobići (Turska i Grčka kao članice NATO žele da prolazi kroz njihove države!) onda se kao radi o sasvim „prirodnom zbivanju“ a ne nekakvom zadiranju u suverenitet nazivno suverenih zemalja i njihovoj destabilizaciji. Kad Rusi žele prodati svoj jeftiniji plin, sasvim se drukčije govori. Svakako, suverenitet u međupovezanom svijetu više nije isto što je nekada bio, ali usporedi li se politika nesvrstane Jugoslavije spram Zapada i Istoka s onom koje provode njeni odlepršali fragmenti, sasvim je jasno koja se država mogla smatrati suverenom (jasno da se i Jugoslavija morala prilagođavati prilikama u drukčijim okolnostima, ali odlučno *Ne!* Staljinu ili rušenje američkih aviona koji su se drznuli povrijediti njen teritorij, kao i od suprotstavljenih sila neovisna nesvrstana politika jasno govore njoj u prilog. Tu smo onda kod mog prigovora na postavke autora koji stvari razmatraju u kontekstu suprotstavljanja neprijateljskih sila (SAD s partnerima vs Rusija s partnerima) ne uviđajući treći put (ne onaj Blairovskog tipa koji nije bio nikakav „treći put“ već samo propala modifikacija kapitalizma), nego se u smislu navodne stabilizacije BiH i zapadnog Balkana stavljaju pod skute onoga za kojeg su procijenili da je jači! Pokušaji Rusije da ostvari i brani svoje interese na prostorima bivše države se oštro osuđuju, mada nema ni jedan logički razlog da Rusi ne pokušavaju isto što već Zapad nije ostvario, ili pokušava ostvariti na istom području (postoje, međutim, etički razlozi kontra načina na koji to rade sve strane).

Ustav je navodno najviši zakon neke države, s kojim svi zakonski i podzakonski akti moraju biti sukladni, o čemu prosuđuju ustavni sudovi. Nažalost, trodioba vlasti kojom se suvremene demokracije kite samo je lijepa zamisao (naročito u zemljama regije) jer su zakonodavna, izvršna i sudska vlast povezanije negoli naivci slute. Stoga se ustavnost ili neustavnost zakonskih akata i praktičnih djelovanja presuđuje kako se stranci (ili koaliciji stranaka) na vlasti sprdne. Ustavom kao političkim spisom se voli vitlati pred očima smućenog puka, koji niti ga je čitao, niti je pravno stručan, niti je u stanju razumjeti logičke finese i konzekvence tog spisa. Primjerice, tvrdi se kako su republike bivše države imale ustavno pravo (po *Ustavu iz 1974.* godine) razdružiti se, međutim nikad nigdje nisam vidio doslovni citat ustavnog članka ili preambule koji to dozvoljava na način kako se podastire narodu. Da, to pravo je postojalo, ali pod točno određenim uvjetima koji pri disoluciji Jugoslavije nisu poštivani, o čemu sam i [pisao](#). Uostalom, čak ako i prihvatimo (lažnu) tvrdnju da je to bilo bezuvjetno pravo konzumiranja prava na odcjepljenje republika bivše države, to svakako nije vrijedilo za njene autonomne pokrajine! Iznad logike i humanizma u političkim odnosima postoji tzv. „politička volja“, koja se uglavnom nameće kako se trenutno jačim partnerima sprdne. Tako je, primjerice, „političkom voljom“ Hrvata srpski narod u toj republici sveden na nacionalnu manjinu, ukidanjem njegove konstitutivnosti stečene odlukama trećeg zasjedanja ZAVNOH-a, političkog tijela kojim se prikladno maše demonstrirajući aktualno formalni, a stvarno odsutni antifašizam ove države.

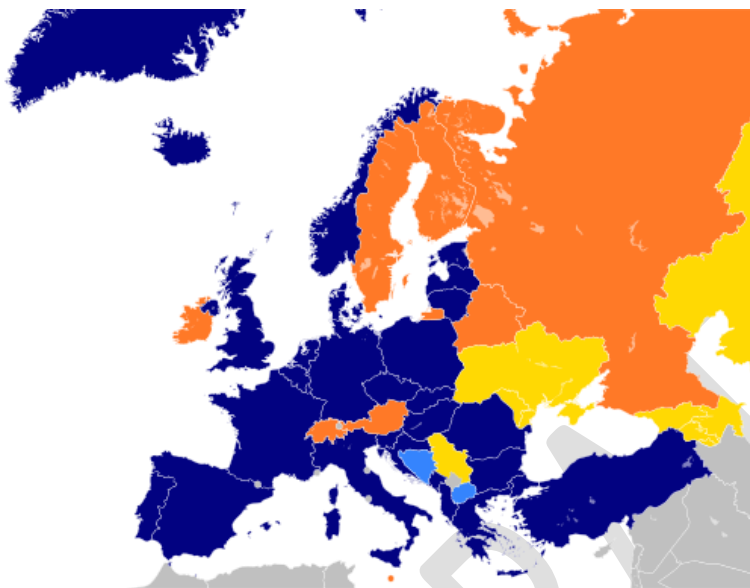
Kako spomenih, najočitijim i najopasnijim destabilizatorima situacije na zapadnom Balkanu, s izravnom reperkusijom na BiH autori smatraju Rusiju u nekovrskoj kooperativi s ne baš pouzdanom Srbijom, Hrvatsku i Kosovo – odnosno Albaniju. Velikosrpske, velikohrvatske i velikoalbanske aspiracije poznate su od davnina, i zbilja u realnoj situaciji mogu destabilizirati spomenuti dio Balkana, a tome se navodno pridružuju aspiracije Rusije na utjecaj u ovom dijelu Evrope, naročito nakon što su se Crna Gora i Makedonija pridružile proširenju „*svjetske policije*“ – NATO paktu. No, ako Zapad ima interese u ovom dijelu svijeta, postavlja se pitanje zašto ih ne bi smjela imati i Rusija? Sasvim je druga stvar način njihova ostvarivanja, koji ni s Istoka ni sa Zapada nije u korist građana preko kojih se oni prelamaju. Budimo maštoviti pa razmislimo o dva scenarija. Koliko god etiku idealisti stavljali na prioritarno mjesto i pri donošenju odluka u ekonomiji i politici, nikako se ne može poreći da svaka zemlja (baš kao i svaki pojedinac) ima svoje interese. Recimo, Rusija i Amerika žele ponuditi svoj plin potrošačima, što je sasvim legitimno, no realno cijelu stvar čine neetičkom politički i vojni pritisci na kupce, ali i na zemlje posjednice sirovina. Normalnom ljudskom biću sasvim je nejasno što u jednoj poštenoj, konkurentskoj utakmici – kakvu uostalom za naivne propovijeda kapitalistička iluzija o slobodnom tržištu – čine baze, flote, avioni i ostala oružana skalamerija, tisućama kilometara od vlastitih državnih granica. Ponudi svoju robu na burzi proizvoda po cijeni koju si odredio, pa će se već (ili neće) kupci odazvati procjenjujući sve dodatne troškove kako bi robu dopremili do potrošača. Naivno, zar ne? Ali kao nisu naivne sve te vojno-političke igrice oko tržišta (jer se o tržištu, o ekonomiji u stvari radi), od kojih žive i procjenitelji destabilizacionih procesa pojedinih zemalja na druge pojedine zemlje. Rusima autori spočitavaju korištenje panslavenskog pravoslavlja kao jedan od aduta kojim pokušavaju pod svoju zonu utjecaja staviti zemlje zapadnog Balkana, te joj stoga odgovaraju nestabilnosti na ovom području koje sprečavaju približavanje država EU i NATO-u. Nije posve jasno, zašto bi se prilike stabilizirale pristupanju zapadnoj, namjesto istočnoj strani, a još manje – zašto one ne bi bile stabilne kad bi zemlje vodile od sukoba interesa Istoka i Zapada nezavisnu politiku, u skladu sa vlastitim a ne tuđim interesima. Kao što je to pokušavala Jugoslavija. Jeli toliko nezamislivo da se svaka država dogovara sa svojim susjedima oko mirotvorne politike otvorenih granica, namjesto trošenja milijardi na kupovinu potrošne robe – ubilačkih skalamerija tipa *F-16* ili *MIG-29* – na račun boljeg života građana. Očito se voditelji država do toga ne mogu dovinuti, a analitičarima bezbjednosti i sigurnosti vid je zamućen baktanjem oko realiteta namjesto vizija njihove izvedive promjene na bolje. Kažu autori knjige da je za raspad BiH danas situacija mnogo opasnija negoli početkom rata, što u kontekstu ostvarene, mnogo homogenije etničke podjele države u odnosu na predratnu „*leopardovu kožu*“ zaista jeste tako. Dodatnim uvođenjem hrvatskog entiteta, za što se zalaže bosanskohercegovački HDZ uz potporu hrvatske politike, stvaranje Velike Hrvatske, Velike Srbije i Velike Albanije bio bi neopisivo lakši poduhvat negoli se ranije mogao zamisliti. Lako je za pretpostaviti da bi tako namirene velikodržavne aspiracije, uz prepuštanje Bošnjaka samima sebi ili priklanjanju na ma koju stranu (kamo ih odavno privlače i katolici i pravoslavci) bolje stabilizirale regiju negoli je to danas slučaj. Nažalost, i nije da se ja za to zalažem. Uostalom, Jugoslavija je bila multinacionalna, multireligijska i multikulturalna zemlja, s žiteljima uglavnom slavenskog porijekla (osim Albanaca i djelomice Bošnjaka te, naravno, neznatnih nacionalnih manjina), a rasparčana je po etničkim linijama mimo bilo kakvog angažmana Rusije, dok joj se danas zamjera da upravo to pokušava vodeći politiku „*svi Srbi u jednoj zemlji*“, prihvaćajući uz takav uvjet nezavisnost Kosova i njegovo sjedinjenje s Albanijom. Pitanje je što može BiH spriječiti da se ne raspadne po scenariju raspada

Jugoslavije, osim nekog domoljubnog zanosa i državotvorne ljubavi koja fali u svih sem Bošnjaka, a u njih je inducirana skoro isključivo strahom od nagodbe sviju na njihov račun. Ako se poklope povijesne okolnosti, bojim se da nikakve analize bezbjednosnih stručnjaka ne mogu spriječiti takav scenarij, kao što nisu spriječile ni raspad bivše države. A riječi i potpisi predstavnika velikih sila, jedinih stvarnih garanata [Daytonskog sporazuma](#), jednako su vrijedne kao i pogaženi dokumenti koje sam ranije spominjao.

Umjesto filozofskih i državničkih vizija svijeta koje uključuju stvarnu promjenu na korist njegovih žitelja, zamjećuje se u političara tendencija skrivanja pod skute jačih i onih koji im osiguravaju zaštitu ličnih interesa, stoga niti ne odustaju od čiste, nepatvorene pragme lijepo izražene američkom „*mudročću*“: „*Pridruži im se, ako ih ne možeš pobijediti!*“. Možeš li ili ne možeš nekoga pobijediti isključivo je stvar procjene i spremnosti podnošenja žrtava, ne ću reći za pobjedu već za očuvanje stvarne nezavisnosti. Bi li se Ameri pridružili Hitleru da ga nisu uspjeli pobijediti; bi li partizani uopće započeli oslobodilačku borbu i socijalnu revoluciju da su ih pokobile spoznaje s kakvom se silom hvataju u koštac; bi li Vijetnamci ulazili u rat s Amerikancima da su znali kako će ih to koštati dva milijuna, života; bi li...? Tito je jednom rekao, glede oslobođenja zemlje i ostvarene (danas propale) socijalističke revolucije: „*Ali, bio sam čvrsto uvjeren da za ostvarenje toga cilja treba uprijeti sve snage i podnijeti sve žrtve*“. Jasno, reći će mnogi, kako smrt ma i jednog čovjeka nije opravdana za ostvarenje ma kojih i ma kakvih ciljeva, ali ta se tvrdnja razbija na djelotvornosti kapitala i desnice koji za učvršćenje svog položaja ne mare za ma koliki broj upokojenih ljudskih bića. Slična djelotvornost - htjeli mi ili ne - je danas upravo ono što ljevici fali da se uspješno odupre tiraniji kapitala i ostvarenju stvarno nezavisne politike koja bi više garantirala stabilnost njihovih država negoli svo to skrivanje pod skute gospodara. Usput, nije li passe Rusiji prigovarati „*nacionalistički*“ pristup destabilizaciji regije temeljem sveslavenstva i pravoslavlja, kad se Jugoslavija – mimo utjecaja Rusije – raspala upravo na premisama nacionalnih sukoba, u suštini svojoj dirigiranih rezonantnim interesima u republikama stasalog i inostranog kapitala - onog od kojega sad tražimo stabilizaciju preostalih fragmenata, nastojeći se uvući pod njegove skute? I zapadni su analitičari isticali preuranjeno priznavanje rezultata disolucije zemlje od strane Vatikana i dijela EU predvođenog Njemačkom, kad se moguće još ponešto i moglo učiniti u sprečavanju tragedije. Nije li taj čin dodatno destabilizirao Jugoslaviju (na očuvanju stabilnosti koje su i radila dvojica autora knjige, osim ako nisu – kako je to sad u trendu reći – iznutra rovarili protiv nje?). Uostalom, nisu li upravo BiH i Makedonija bili na liniji očuvanja države i miroljubivog razriješenja sukoba izazvanog velikosrpskim težnjama kojima su se odmah pridružile i one velikohrvatske kao i težnje Kosovara za osamostaljenjem (s potonjim priključenjem Albaniji)? Ne treba previše dvojiti oko razloga hrvatskog priznanja BiH u času kad je računala zaokružiti svoj teritorij federalnim odnosom sa istočnim susjedom, te – kad je to propalo – jednako propalim pokušajem aneksije tzv. Herceg-Bosne. Nije li destabilizacija BiH bila, kao što Šušvar reče – „*referendum dva naroda protiv trećega*“ koji ga je odbijao, baš kao što i sad odbija ulazak u NATO koji mu ostala dva žele nametnuti? Razumljiva je privrženost Srbijanaca i bosanskohercegovačkih Srba – mimo neugaslih aspiracija elita za ostvarenjem velike Srbije na sofisticiranije načine – Rusiji i proglašenju neutralnosti, namjesto ulaska u vojni savez koji ih je bombardirao. Što to ima lošega u neutralnosti, svojevrsnom razvodnjenju nesvrstane politike, valjalo bi upitati Švicarce ili Šveđane, mada je jasno da srpske elite tome teže više iz pragmatičnih negoli principijelnih razloga. Ulazak u EU, uniju zasnovanu temeljem interesa

kapitala a ne građana, nije nikako uvjetovan s članstvom u NATO, iako se prečesto nameće navodna potreba ulaska u euroatlantske integracije. U EU, kao povijesni realitet moguće da, ali ne i u NATO, o čemu najbolje svjedoče Švicarska, Austrija, Irska, Finska, Švedska:

NE KOPIRATI

trenutno (povijest je puna iznenađenja) vrlo stabilne i razvijene države u koje iz balkanskog nacionalšovinističkog i ekonomskog pakla hrle stotine hiljada ljudi. Nije li svojevremeno Francuska istupila iz zapovjednih struktura saveza, uvidjevši da pakt preuzima praktički sve aspekte odlučivanja o vojnoj upotrebi oružanih snaga, uključivo i njenog nuklearnog potencijala (kasnije se vratila u njegove strukture, zadržavši samostalnost odlučivanja o upotrebi svojih nuklearnih snaga), na taj način dovodeći u pitanje njenu nezavisnu politiku. Autori uglavnom sagledavaju svijet u trenutačnom odnosu političkih i vojnih silnica – što je aspekta razmatranja trenutačne stabilnosti nužno, no svakako nije potreban pristup na način percepcije dva suprotstavljena „bloka“ protežirajući jedan od njih namjesto objektivnog pristupa. Vice versa, ne pravda li takvo tretiranje svijeta upravo potrebu jačanja „obrambenih“ sposobnosti jednih od drugih, namjesto jačanja suradnje i konstantnog napredovanja u stvarnom razoružanju?

Da skratim, unatoč nesumnjivo mnogim tačnim konstatacijama o realnoj ugroženosti i destabilizaciji zapadnog Balkana – s fokusom na BiH – ono što zamjeram autorima je mentalni okvir u koji smještaju svoju analizu. Tu je previše navodne realnosti, a premalo načina njihova ostvarivog prevazilaženja (jasno da je skoro sve ostvarivo, radi se samo o načinu i cijeni poduhvata!), osim ako oni pod time ne smatraju priklanjanje jačem suparniku u aspiracijama za dominacijom na Balkanu. Samo, tko je jači vrlo se lako prevariti, čemu povijest često podučava, a još su diskutabilniji zaključci o pravu, pravdi, a nadasve o etici. Sve je dinamika: postoji jučer, danas i sutra – jučer je nepovrat vrijedan samo pouke koju iz njega izvlačimo, danas je ono što tretiramo kao realnost, ali koliko sutra i ona postaje nepovrat. Daklem, bit je u tome na koji način se odnositi prema današnjoj realnosti, kako bi ona sutrašnja postala humanija. Umjesto kratkovidnog priklanjanja realnostima, suština je u njihovoj transformaciji na bolje, a to se može postići samo jasno deklariranom etikom i njenom dosljednom ugradnjom u politiku. Dok se neke druge generacije ne ratosiljaju naslijeđenog ropskog mentaliteta, a priliku za to im je pružio razvoj ideje samoupravljanja - vlastitog učešća svakog pojedinca u kreiranjima politike (od ekonomske na radnom mjestu do državne), tanko će te ropske duše srati. Slijepilo mozga mnogo

je gadnija bolest od slijepila očiju. Trebalo je tisuće godina da se dostigne stanje u kojem vas baš ne mogu kao roba prodati novom gazdi na tržištu roblja, ali su zato formirani sofisticiraniji način očuvanja ropstva u korist vladajućih, kapitalističkih elita. No, nije toliki doseg spomenutih mozgova da to uvide. Očekivati da to mogu – točnije, da žele! - učiniti balkanski (da se ograničim na njih) lopovi, ubojice i probisvjeti na vlasti nije samo naivnost i iluzija, već jedan od pokazatelja gluposti, pojedinaca i naroda koji poslušno slijede svoje slijepe vođe. Jugoslavija nije bila unutar „*željezne zavjese*“, niti je bila tiranija već autoritarna zemlja koja je nakon Titove smrti postajala sve demokratičnija, dok je „*demokracija*“ koju su elite nametnule narodima nije razorila. Iznjedrila je 46 godina mira, a u amanet svojim nasljednicima koji su je razorili (znate li priču „*Sedam prutova*“?) ostavila ideju antifašizma, samoupravljanja, nesvrstanosti, nezavisne i suverene politike (u donošenju odluka kojih su tadašnje republike imale više suverenih prava negoli kao danas formalno suverene članice EU), jednakopravnosti svojih naroda i zemalja svijeta, nepovredivost granica i nemiješanja – posebno vojnog – u njihove unutrašnje poslove, sem u slučaju konsenzualne odluke Svjetske organizacije (a ne neke, van globalno legalnog sustava odlučivanja piratske organizacije ili parcijalnih interesa velikih sila), jedino globalno ovlaštene za delegiranje vojnih snaga i njihova zapovjedništva za slične intervencije, iznutra gradeći sekularnu državu na naslijeđu prosvjetiteljskih ideja, u kojoj se ne sjećam da su religije imale javnih (drugo je ono što nije bilo pred našim očima) nesuglasica, bogomolje se nisu uništavale, a vjernici su slobodno u njima prakticirali vlastitu vjeru. Deklariranje nacionalne pripadnosti bijaše slobodno (dapače, muslimani – današnji Bošnjaci – su priznati narodom pod imenom Muslimani), današnji razaratelji jedinstvenog jezika drukčije su guslali, o čemu svjedoče radovi koje su pisali,..., a svemu tome mogu posvjedočiti i autori knjige koji su kao brinuli o njenoj stabilnosti kao što danas – spasi nas bože jednakog učinka – čine sa nastalim fragmentima.

Neke konstatacije iz zaključka knjige djeluju mi maltene humoristički, s obzirom na opisana očekivanja:

„U navedenom smislu neophodna je i koordinacija svih subjekata političkog sigurnosnog sistema u samoj Bosni i Hercegovini, te njihova kontinuirana saradnja i koordinacija sa sigurnosnim službama i političkim institucijama zemalja EU i članica NATO-a.“

Kako da su pisali fantasti koji - mada žive u BiH - stvari gledaju kroz iskrivljene naočale. Koji „*subjekti*“ u kojoj – bolje rečeno kakvoj – BiH? Formalno je ovo država tri konstitutivna naroda (naravno, i ostalih građana, politički marginaliziranih; vidjeti neoživotvorenu [presudu](#) u slučaju Sejdić-Finci itd.), čije elite – koje [birači podržavaju](#) - participiraju u svim državnim tijelima, uključujući i ona sigurnosno-obavještajnog karaktera. Zar će opet dva naroda (sasvim svejedno u kojoj kombinaciji) svojim odlukama ustati protiv trećega, ne shvaćajući da se slično već svima obilo o glavu? Lično sam za demokratsku (u ovom historijskom trenutku kapitalistički formalnodemokratsku) građansku državu koja - ovdje i sada - u BiH nema šansu, te joj stoga – po [mom mišljenju](#) – jedino preostaje neko rješenje švicarskog tipa koje bi makar privremeno stabiliziralo državu (iz formalne je pretvorivši u suštinsku), nakon čega bi uslijedio bog te pitaj koliko povijesno dugi period uspostave povjerenje među etnički deklariranima i „*ostalima*“, koje po pravima treba izjednačiti s pripadnicima konstitutivnih naroda. Nije da mi se ta opcija izuzetno sviđa, ali mislim da je najrealnija i najpovoljnija za BiH u smislu uspostave kakve-takve

pravne države, njene stabilizacije i odmaka od novih nepotrebnih žrtava. Ali, za to najmanje trebaju biti zaslužne sile Zapada i Istoka, već unutrašnja odluka politike bazirana na realitetima (tri konstitutivna naroda, povezanosti nekih od njih sa susjednim „*matičnim*“ državama, tri dominante religije, nejedinstvo glede članstva u NATO, itd...). Tek priznajući njih, ne inzistirajući bezglavo na vlastitim opcijama umjesto tolerantnog priznavanja i inih, BiH se može stabilizirati, ali – iznutra! Svega toga ne vidim u knjizi na koju se osvrćem, već samo ustrajno inzistiranje na priklonu Zapadu nauštrb Istoka (Rusije), sasvim zabacivši opciju ravnopravnih i neprisiljenih odnosa sa cijelim svijetom. Unatoč svojim kritikama, smatram knjigu potrebnom, i ako se zanemare „*šumovi*“, prepunu činjenica na krivi način interpretiranih. Daklem, čitatelj koji ih zna postaviti u ispravni misaoni okvir i kontekst, može nazrijeti svjetlo čitajući je. Dali je to moguće? Naravno da jeste – isti skup astronomskih činjenica (podataka) pravilno – heliocentrički – interpretiran dao je ljudima ispravnu sliku svijeta!

13.3.2019.

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>